

ELS JARDINS DEL LABERINT D'HORTA

La font Heràldica

Manuel Cuevas *

En les meves primeres visites als jardins del Laberint d'Horta em vaig deixar portar per la placidesa del lloc. Vaig disfrutar de l'harmonios equilibri entre arquitectura i jardí que anava més enllà dels seus límits, incloent el pla de la ciutat i l'horitzó del Mediterrani. Aquest espai, protegit del nord, gaudeix d'un clima suau que convida a la passejada i la reflexió. Llavors vaig començar a fixar-me en cada element del jardí un per un: el laberint de xiprers, espai de joc de l'antiga aristocràcia i mite cretenc alhora; l'estany circular amb el brollador central, tan present en els jardins i alhora, símbol de la vida; templets, nimfes, aigua... m'estaven comunicant alguna cosa? Eren només coincidències del capritx del marquès que va fer construir els jardins?

La simbologia és el tema clau en aquests jardins que es van començar a construir el 1791 per iniciativa de Joan Anton Desvalls i d'Ardena, marquès de Llupià i consort d'Alfarràs. Seguint l'exemple d'alguns jardins del Renaixement i el Barroc, a Itàlia, va voler expressar al seu jardí l'ideari de la Il·lustració i dels principis maçònics; dos corrents de pensament que circulaven paral·lelament en aquella època per tot Europa.

La font Heràldica inicia el recorregut dels que emprenen la visita als jardins del Laberint d'Horta. Es va construir amb motiu de les obres de millora, el 1853, que va iniciar el seu propietari Joaquim Desvalls i de Sarriera (1803-1883) vuitè marquès de Llupià i cinquè marquès d'Alfarràs. Va restaurar la casa familiar, la torre Sobirana, i amplià el parc amb un jardí romàntic, sota la direcció d'Elies Rogent i Amat (1821-1897), que tenia el títol d'arquitecte des de 1851. Seguint la tradició del seu avi (el creador dels jardins), va dotar també de símbols el nou jardí però, en aquest cas, expressant les idees pròpies del Romanticisme: la recerca d'allò sublim davant d'allò que era bell.

El marquesat de Llupià està vinculat a la localitat d'aquest nom ubicada al Rosselló, que va passar a pertànyer a França com a conseqüència del Tractat dels Pirineus (1659). El filòleg Joan Coromines en el seu *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* diu del topònim Llupià que és "com a nom de predi derivat del nom propi llatí *Lupus* o *Lupius* amb el sufix adjectival *-anum* (d'en Llop, vindria a ser)". Els habitants de la localitat encara recorden la dita popular: "A Llupià, llops hi havia, a

Llupià llops hi ha". Per aquest motiu apareix un llop en la seva iconografia heràldica.

Joaquim Desvalls i de Sarriera prioritza el marquesat de Llupià al d'Alfarràs i construeix una font monumental com a homenatge a aquesta estirp. A través del repertori de símbols que es troben a la font, propis de l'heràldica, se'ns comunica un missatge molt concret:

Columna: és el símbol de la unió del cel i la terra. Els antics monarques creien que ho eren per voluntat divina, "per la gràcia de Déu". I el mateix regia per a la resta de l'aristocràcia, que exercia la justícia entre els seus colons basant-se en el principi d'autoritat emanada de Déu.

Semiesfera: és sobre la columna i representa l'esfera celest, allà on és manifesta el que és diví. L'univers en la seva totalitat és considerat com l'evidència del déu creador.

Corona: a cada títol nobiliari li corresponia un tipus de corona diferent. Aquesta era la corona de marquès.

Llop alat: en actitud rampant, representa els valors propis de la seva condició de cànid: ferotge (en la defensa) i fidel (al rei). Les ales emfatitzen aquestes qualitats, al servei dels valors d'un ordre superior, diví.

Cigne: simbolitza la puresa. En aquest cas fa referència a la puresa de sang de l'aristocràcia.

Pedra: actualment està coberta de falgueres. És a la base del conjunt. Simbolitza el món de la matèria, la terra.

La simbologia d'aquesta font expressa els principis en els quals es basava la classe dirigent de l'època, que tenia a les seves mans el destí de la resta de la societat. L'aristocràcia se situa en el lloc més alt de l'escala humana, per sobre de l'univers al costat de la divinitat. Des d'allà dirigeixen els que són en l'escalafó més baix de l'escala humana, emparats per la puresa de la seva sang. Propòsits elevats embolcallats en bells símbols posats al servei, en molts casos, de l'absolutisme: el govern del poble però sense el poble.

Durant molt de temps aquest monument era conegut com *la font del Pelicà*, degut a la confusió en identificar l'au, que està representada amb el bec recolzat en el pit. En l'època medieval es creia que el pelicà, quan no trobava menjar, alimentava les cries amb la carn que s'arrencava del seu mateix pit. L'equiparaven amb Jesús, que va donar la vida per nosaltres i el cos del qual

es continua oferint en l'eucaristia. Es va convertir en símbol del sacrifici diví i surt representat en algunes esglésies. Podem veure'l al temple de la Sagrada Família de Barcelona. Gaudí va col·locar el pelicà amb les seves cries a la banda més alta de la façana del naixement, al peu d'un arbre majestuós de port columnar, que representa l'arbre de la vida.

Resolta la confusió d'interpretació de l'au d'aquesta font, actualment se la coneix com font Heràldica.

*Traduït del castellà original

Coronament de la font Heràldica

Escut heràldic del palau amb les armes de les nissagues successives

JUANJO FERNÁNDEZ

JUANJO FERNÁNDEZ